

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ УЧНІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' COMMUNICATIVE SPEECH SKILLS: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Статтю присвячено аналізу теоретико-методичних засад підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів.

На підставі ґрунтовного аналізу та узагальненню наукових позицій, уточнено сутність понять: розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів, підготовка майбутніх вчителів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь. Установлено, що результатом означеної професійної підготовки є сформована готовність майбутніх учителів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів як цілісна інтегрована якість особистості, що характеризується умотиваністю до удосконалення власної професійно-комунікативної підготовки та комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів, наявністю сукупності психолого-педагогічних і методичних знань, умінь та навичок, індивідуального початкового досвіду щодо здійснення процесу комунікативно-мовленнєвого розвитку молодшого школяра як під час навчання різних освітніх галузей, так і цілеспрямовано на уроках української мови/читання та здатністю до саморефлексії та саморозвитку. Окреслено структурні компоненти готовності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний, при цьому зазначено, що тільки стійке поєднання указаних компонентів та високий рівень їх реалізації відображає внутрішні ознаки сформованої готовності майбутніх педагогів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь.

У ході дослідження було встановлено, що структура професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів містить два важливі напрями: комунікативно-мовленнєва та професійно-методична, метою яких є формування комунікативно-мовленнєвої та професійно-методичної компетентності. Подано авторське тлумачення цих понять. Також розглянуто особливості комунікативно-мовленнєвої та професійно-методичної підготовки, запропоновано педагогічні умови, реалізація яких у ЗВО дозволить сформувати готовність майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєвий розвиток, комунікативно-мовленнєва підготовка, професійно-методична підго-

товка, структура готовності педагога, напрями, педагогічні умови.

The article has been devoted to the analysis of theoretical and methodological principles of improving the quality of professional training of future primary school teachers for the development of students' communicative and speech skills.

Based on a thorough analysis and generalization of scientific positions, we have clarified the sense of the concepts: the development of communicative and speech skills of primary school students, the preparation of future teachers for the development of communicative and speech skills. It has been established that the result of this training is the readiness of future teachers for development of communication skills of junior students as a holistic integrated personal quality, characterized by motivation to improve their own training and communication skills and communication skills of students, the presence of pedagogical and psychological knowledge, skills and abilities, individual initial experience in the process of communicative and speech development of primary school students both in various educational fields and purposefully in Ukrainian language / reading lessons and the ability to self-reflection and self-development. We have outlined the structural components of readiness, which are: motivational, cognitive, activity and reflexive, emphasizing that only a stable combination of these components and a high level of their implementation reflects the internal signs of the readiness of future teachers to develop communication skills.

During the research the author has found that the structure of professional training of future primary school teachers for the development of communicative and verbal skills of students contains two important areas: communicative-verbal and professional-methodical, which aims to form communicative-verbal and professional-methodological competence. The author's interpretation of these concepts has been given. We also have considered the peculiarities of communicative-speech and professional-methodical training, singled out pedagogical conditions, the implementation of which in higher educational establishment will form the readiness of future primary school teachers for the students' communicative-speech development.

Key words: communicative and speech development, communicative and speech training, professional and methodical training, structure of teacher's readiness, directions, pedagogical conditions.

УДК 378:373.3.011.3-051:[37.015.31](045)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.47>

Фенцик О.М.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього
менеджменту
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Провідною метою освітньої реформи України, відповідно до Концепції Нової української школи, є підвищення якості освіти. Одним із важливих чинників забезпечення якості початкової ланки

загальної середньої освіти є підготовка вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти. Сьогодення потребує педагога, який усвідомлює своє професійне покликання на ціннісному рівні, розуміє як підготувати дитину до життя

в суспільстві, уміє гнучко реагувати на сучасні виклики, готовий до саморозвитку. Означене вище обумовлює актуальність проблеми підвищення якості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів у закладах вищої освіти, проте це питання широке й багатовекторне.

У контексті нашого дослідження розглянемо аспект професійної підготовки майбутніх учителів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів початкових класів.

Розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів надзвичайно актуальна проблема, адже від рівня їх сформованості залежить успішність дітей у навчанні різних навчальних предметів, їх взаємодія з однолітками та соціумом в цілому. Цілком зрозуміло, що вчитель початкових класів повинен бути готовим до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів під час вивчення різних предметів, оскільки «вміння читати і розуміти прочитане, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, здатність логічно обґрунтовувати позицію» [5] відповідно до Концепції Нової української школи, визначено як наскрізні. Проте цілеспрямований розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь здійснюється на уроках української мови, результатом якого є сформована комунікативна компетентність молодшого школяра.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему підготовки майбутніх учителів початкової школи обґрунтовано в дослідженнях О. Біди, В. Бондаря, Л. Хомич, Л. Хоружої, О. Ярошинської та ін. Серед науковців, які різноаспектно досліджували проблему розвитку мовлення та формування комунікативної компетентності молодших школярів, слід виокремити Л. Варзацька, О. Вашуленко, Л. Мамчур, К. Пономарьова, О. Савченко та ін. Комунікативні та мовленнєві аспекти у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи висвітлено у наукових дослідженнях Л. Бірюк, Г. Бондаренко, Т. Грітченко, Н. Кипиченко, І. Когут, В. Підгурської, Ю. Шалівської та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, попри значну зацікавленість ученими, методистами означеною проблемою, аналіз наукових досліджень свідчить, що недостатньо вивченою залишається проблема професійної підготовки майбутнього педагога, здатного до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів.

Мета статті полягає у визначенні теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів початкових класів ЗЗСО до комунікативно-мовленнєвого розвитку умінь молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження питання професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів ЗЗСО до комунікативно-мовленнєвого розвитку умінь

молодших школярів потребує термінологічного визначення. Насамперед розглянемо дефініцію «розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь». Студіювання наукових джерел свідчить, що серед учених нема однозначності щодо визначення означеного поняття. О. Вашуленко вказує, що «комунікативно-мовленнєві вміння – це вміння ефективно здійснювати мовленнєву діяльність для розв'язання різноманітних комунікативних завдань» [1, с. 21]. Комунікативно-мовленнєвий розвиток Т. Піроженко розглядає, як мовленнєвий розвиток, що відбувається як у процесі довільного спілкування, так і через спеціально організоване та кероване навчання [18, с. 7]. На підставі аналізу та узагальнення наукових праць [1, 4, 9], *розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь* окреслюємо як цілеспрямовану систему роботи, спрямовану на формування та розвиток різних видів мовленнєвої діяльності учнів, їх здатності до розуміння й відтворення сприйнятої інформації, грамотного створення усних і писемних висловлювань, здатності до міжособистісної взаємодії у різних ситуаціях спілкування для самореалізації себе в навчанні та повсякденному житті в суспільстві. Погоджуємось, що «основою комунікативно-мовленнєвого розвитку є сукупність таких умінь: частково мовленнєві вміння (орфоепічні, лексичні, граматичні та ін.); загальномовленнєві уміння (слухання і розуміння, говоріння, читання, письмо); комунікативні (здатність виконувати мовленнєві дії, спрямовані на розв'язання комунікативних завдань)» [10, с. 12].

Оскільки проблема нашого дослідження *підготовка майбутніх вчителів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь*, то, проаналізувавши наукові розвідки з проблеми професійної підготовки [3,7,8], означене поняття трактуємо як керований цілеспрямований процес, спрямований на засвоєння психолого-педагогічних, лінгвістичних і методичних знань, формування умінь і навичок, набуття початкового досвіду через взаємозв'язані складові навчально-пізнавальної, науково-дослідної, самостійної й практичної підготовки, результатом якого є сформована готовність майбутнього вчителя до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів початкових класів [12, с. 187].

При цьому *готовність майбутнього вчителя початкових класів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів* розуміємо як цілісну інтегровану якість особистості, що характеризується умотивованістю до удосконалення власної професійно-комунікативної підготовки та комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів, наявністю сукупності психолого-педагогічних і методичних знань, умінь та навичок, індивідуального початкового досвіду щодо здійснення процесу комунікативно-мовленнєвого розвитку молодшого школяра як під час навчання різних освітніх галузей, так і цілеспрямовано на уроках української мови/

читання та здатністю до саморефлексії та саморозвитку. Означене поняття у своїй структурі містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний компоненти.

Мотиваційний компонент поєднує мотиви і потреби майбутнього вчителя удосконалювати власну професійно-комунікативну підготовку, вмотивованість до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів, здатності застосувати інновації, бажання відповідати вимогам, які висувають до вчителя НУШ.

Когнітивний компонент готовності визначає рівень обсягу психолого-педагогічних та методичних знань майбутніх фахівців. До психолого-педагогічних знань віднесемо систему знань щодо вікових та психологічних особливостей розвитку учнів початкової школи, психолого-педагогічних закономірностей комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини на різних вікових етапах, знання психологічних та лінгводидактичних основ формування і розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів. Методичні знання комбінують систему знань методики й технології комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів.

Діяльнісний компонент готовності поєднує вміння планувати процес навчання, обрати правильні стратегії комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів в межах навчання різних освітніх галузей, так і під час навчання української мови/ читання (1-2 кл)/літературного читання (3-4 класи) проєктувати модель цих уроків, при цьому зважаючи на цикли навчання –адаптаційно-ігровий (1-2 класи) чи основний (3-4 класи) – добирати, відповідно до теми, мети уроку, загальних та конкретних результатів, індивідуальних особливостей учнів доцільні технології засвоєння мовних знань та розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів, вміння здійснювати діагностику навчальних досягнень та рівня комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів.

Рефлексивний компонент визначає уміння оцінювати комунікативно-мовленнєву та навчальну діяльність учнів, здатність здійснювати рефлексію власної комунікативно-професійної та професійно-методичної діяльності, готовність до самовдосконалення та саморозвитку.

Слід наголосити, що тільки стійке поєднання указаних компонентів та високий рівень їх реалізації відображає внутрішні ознаки сформованої готовності майбутніх педагогів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь.

Вважаємо, що сучасний процес підготовки майбутнього вчителя початкових класів необхідно адаптувати відповідно до вимог Професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» [11]. В означеному державному документі, серед основних професійних компетентностей педагогів, виділяють мовно-комунікативну й предметно-методичну, які є важливими для нашого дослідження. Очевидно, що сформувані готовність майбутніх учителів до

розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів можливо лише у взаємозв'язку мовно-комунікативної та предметно-методичної підготовки здобувачів вищої освіти.

З огляду на вказане, важливим аспектом у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь є мовно-комунікативна, метою якої формування професійної комунікативно-мовленнєвої компетентності. Комунікативно-мовленнєву компетентність педагога визначаємо як цілісну інтегровану якість особистості, якій властиве умовлене розуміння цінностей мовлення і комунікації для здійснення педагогічної діяльності, характеризується сукупністю сформованих комунікативно-мовленнєвих умінь, навичок, емоційний інтелект, що визначає здатність грамотно, змістовно, логічно, точно, виразно висловлювати власні думки, міркування в усній і письмовій формах, ефективно вести педагогічний діалог (полілог) з учасниками освітнього процесу, засобами комунікації у процесі міжособистісної взаємодії спонукати, заохочувати, створювати атмосферу співпраці, довіри, доброзичливості, досягати комунікативної мети у різних ситуаціях спілкування.

З метою реалізації означеного напрямку у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь, доцільними та перспективними вважаємо дотримання таких педагогічних умов:

– удосконалення змісту професійної підготовки з метою підвищення якості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього педагога (пропонуємо вивчення дисципліни «Комунікативно-мовленнєвий практикум педагога»). Виокремлення цієї умови обумовлено тим, що вчитель на сучасному уроці є комунікативно-діяльнісним центром, який веде, спонукає, заохочує до навчально-пізнавальної діяльності учнів. Проте, як свідчать наші спостереження, сучасні педагоги і досі не вміють обирати доцільний стиль спілкування, керувати власними емоціями в різних непередбачуваних ситуаціях, позитивно вирішувати конфлікти, зберігати в освітньому середовищі атмосферу співробітництва, усувати комунікативні бар'єри, проявляти емпатію тощо. Проведений моніторинг НУШ, предметом спостереження якого також були типові висловлювання учителів на уроках та способи взаємодії педагога з учнями, вказує, що «типові висловлювання учителя, які констатують співпрацю, не є поширеними в учительському мовленні» [6, с.8], у спілкуванні вчителя з учнями переважає тип взаємодії домінування, який і є часто причиною конфліктів. З огляду на це, пропонуємо посилити зміст підготовки комунікативним практикумом чи тренінгом.

– систематичне створення мотиваційних ситуацій з метою спонукання майбутніх педагогів до

самовдосконалення комунікативно-мовленнєвої компетентності (обумовлене тим, що для досягнення комунікативно-мовленнєвої майстерності майбутній педагог повинен систематично працювати над своїм мовленням, манерою спілкування, розвивати свої комунікативні вміння, емпатію у міжособистісній взаємодії тощо).

– моделювання професійно спрямованих ситуацій, які допомагають відтворювати фахові ситуації та удосконалювати комунікативно-мовленнєву компетентність, створення освітньо-дослідницького середовища, що стимулює до комунікативних дій здобувачів.

– активізація упровадження інтерактивних методів навчання у закладах вищої освіти з дотриманням принципів педагогіки партнерства.

Уважаємо, що мовно-комунікативна підготовка майбутніх учителів за означених вище умов буде успішною.

Вагоме місце в системі професійної підготовки до комунікативно-мовленнєвого розвитку, окрім комунікативно-мовленнєвої, займає професійно-методична підготовка, результатом якої є сформована професійно-методична компетентність.

У контексті порушеної проблеми нашої наукової розвідки, професійно-методичну компетентність майбутнього учителя початкової школи визначаємо як результат набуття у закладі вищої освіти інтегрованої якості особистості, що проявляється у взаємодії мотиваційних настанов, засвоєних психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних знань, сформованих умінь, навичок, цінностей, індивідуального досвіду, які визначають здатність на практиці розвивати комунікативно-мовленнєві вміння молодших школярів, при цьому здійснювати саморефлексію своєї діяльності [12]. Цілком зрозуміло, що компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі забезпечує комунікативно-мовленнєвий розвиток молодших школярів, проте цілеспрямовано це здійснюється у процесі вивчення мовно-літературної освітньої галузі. У контексті нашого дослідження йдеться про методичну компетентність галузі мовно-літературної освіти (українська мова). На наш погляд, професійно-методична підготовка майбутнього вчителя до розвитку комунікативно-мовленнєвих учнів у ЗВО повинна здійснюватися через включення студентів у дослідницьку діяльність: від аналізу змісту типових освітніх програм, навчально-методичних комплектів до них (мовно-літературна галузь (українська мова) щодо вимог та можливостей комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів → до аналізу авторських концепцій в організації уроків української мови, читання (1-2 класи), літературного читання (3-4 класи); від встановлення особливостей комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів → через розуміння психолінгвістичної специфіки розвитку мовлення дитини,

методики формування та розвитку різних видів мовленнєвої діяльності, усвідомлення напрямів та способів розвитку зв'язного мовлення, відповідно до індивідуальних і вікових особливостей дитини, розуміння методики проведення сучасного уроку української мови/читання на основі інтеграції та особистісно-орієнтованого, компетентнісного та комунікативно-діяльнісного підходів → до проєктування технологічної моделі уроку української мови/читання, реалізація її на практиці з обов'язковою оцінкою та аналізом результатів. При цьому професійна підготовка на заняттях з методики навчання мовно-літературної освітньої галузі повинна відбуватись через дискусії, ділові ігри, розв'язування методичних задач, методичне проєктування, обговорення науково-методичних проєктів, виконання дослідницьких завдань, моделювання професійно спрямованих ситуацій процесу комунікативно-мовленнєвого розвитку, мікровикладання, які допомагають відтворювати фахові ситуації, «занурювати» в активне спілкування та майбутню професійну діяльність.

Безперечно, ефективність професійно-методичної підготовки підвищується завдяки чітко побудованій цілеспрямованій системі формування різних компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів. З огляду на це, необхідно створити таке освітнє середовище професійно-методичної підготовки, яке б було спрямоване також і на формування системи ціннісних орієнтацій, професійно-особистісної мотивації здобувачів, на активне залучення майбутніх педагогів до професійно-методичної діяльності з метою накопичення власного досвіду та формування в них здатності до рефлексії та саморозвитку.

Уважаємо, що у процесі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативно-мовленнєвих учнів, ефективності професійно-методичної підготовки будуть сприяти такі взаємопов'язані педагогічні умови:

– удосконалення змісту фахової підготовки через уведення різних вибіркового курсів, об'єктом яких є процес мовленнєвого розвитку, формування комунікативної компетентності учнів. Пропонуємо доповнити зміст підготовки такими спецкурсами, як: «Технології дослідження мовних явищ та комунікативно-мовленнєвого розвитку в початковій школі» та «Комунікативно-мовленнєвий розвиток засобами читацької діяльності: технологічний підхід», оскільки, за опитуванням здобувачів випускних курсів спеціальності 013 «Початкова освіта», переважна більшість (73%) майбутніх педагогів Мукачівського державного університету вказали, що фрагментарно (на середньому рівні) володіють технологією комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів, на їх думку, лише вивчення дисциплін «Методика навчання мовно-літературної освітньої

галузі (українська мова/читання» не спряють якісній методичній підготовці педагога до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів.

– продумана система організації аудиторних занять, самостійної роботи, дослідницької, практичної діяльності та створення такого середовища професійно-методичної підготовки, яке б сприяло формуванню системи ціннісних орієнтацій, професійно-особистісної мотивації, здатності рефлексії та саморозвитку майбутніх педагогів;

– упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, інноваційних форм та методів задля стимулювання пізнавально-дослідницької активності й самостійності здобувачів, залучення їх до професійно-методичних ситуацій з метою накопичення власного досвіду щодо комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів.

Необхідно доповнити, що педагогічні умови розглядаємо як сукупність чинників, які дозволять забезпечити якісну професійну підготовку. Уважаємо, що впровадження комплексу означених вище педагогічних умов комунікативно-мовленнєвої та професійно-методичної підготовки дозволить забезпечити успішність професійної підготовки майбутніх педагогів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів.

Висновки. Отже, на основі викладеного вище, зроблено такі висновки: підготовка майбутніх учителів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів молодшого шкільного віку має відбуватись у взаємодії комунікативно-мовленнєвої та професійно-методичної підготовки, результатом яких є сформована готовність здобувачів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів молодшого шкільного віку. Відповідно до аналізу наукової літератури, уточнено поняття готовності майбутніх учителів до розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів, окреслено її структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний). Визначено особливості та запропоновано педагогічні умови комунікативно-мовленнєвої та професійно-методичної підготовки, реалізація яких у ЗВО дозволить забезпечити якісну підготовку майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо у представлені експериментально перевіреної моделі професійної підготовки науково-методичної системи, яка спрямована на формування готовності майбутніх учителів до комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вашуленко О. В. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уро-

ках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 20-24.

2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] / Постанова КМУ №87 від 21.02.2018. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 15.01.2022).

3. Ігнатенко Н. С. Компетентнісно-орієнтований підхід у системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Рідна школа*. 2008. № 10. С. 46–48.

4. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти: навчальний посібник. Київ: НМЦВО, 2003. 300 с.

5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934> (дата звернення: 15.01.2022)

6. Моніторинг НУШ: Результати спостереження за уроками вчителів початкових класів. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/2021/Monitorynh/Sposterezhennya_za_urokamy_vchyteliv_pochatkovykh_klasiv_26_02.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

7. Нестеренко Т. С. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 167. С. 69-74.

8. Павлик О., Білоконна Н., Лисевич О. Професійна підготовка фахівця початкової освіти у нових реаліях. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 4. С. 83-91.

9. Пироженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини як фактор вибору стратегії міжособистісного спілкування. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2019. Том 4. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 15. С. 4–20.

10. Притулик Н. Формування умінь українського комунікативного мовлення в умовах російсько-української двомовності. *Початкова школа*. 2004. № 6. С. 12-13.

11. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Наказ Міністерства освіти і науки України № 2736 від 23.12.2020 року. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad4b9af36be54148ac42826c1b.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

12. Фенцик О. М. Тенденції методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи: мовно-літературна освітня галузь. *Освітні обрії : науково-педагогічний журнал*. Івано-Франківськ. 2020. № 1(50). С. 185-189.